

Voortgang in België naar het gemeenschappelijk eurobetalingsgebied of SEPA (Single Euro Payments Area)

J. Vermeulen

Inleiding

Meer dan vier jaren geleden gaf de Europese banksector het operationele startsein voor SEPA, de 'Single Euro Payments Area' of het gemeenschappelijk eurobetalingsgebied. Sedert 28 januari 2008 kunnen immers over het hele SEPA-gebied (zie Kader 1) Europese overschrijvingen worden gebruikt om betalingen te verrichten. Sinds november 2009 kunnen ook Europese domiciliëringen worden gebruikt om over het hele SEPA-gebied automatisch invorderingen te verrichten. Beide betaalinstrumenten maken zowat de basis uit van SEPA, de 'Single Euro Payments Area' of het gemeenschappelijk eurobetalingsgebied.

De doelstellingen van SEPA staan uitvoerig beschreven in de twee vorige artikelen die er in het Economisch Tijdschrift van de Nationale Bank van België (NBB) aan werden gewijd⁽¹⁾. Het hoofddoel van SEPA is het bewerkstelligen van de verdere financiële integratie in Europa, meer bepaald in het vlak van girale betalingsdiensten en betaalsystemen. De economische actoren (ondernemingen, consumenten, overheidsdiensten en alle andere betalingsdienstgebruikers) over het gehele SEPA-gebied moeten betalingen kunnen verrichten met hetzelfde gemak en met dezelfde veiligheid en efficiëntie als thans het geval is binnen de grenzen van één land.

Ook de organisatie van SEPA in België werd in de vorige artikelen uitvoerig toegelicht. Het Steering Committee over de Toekomst van de Betaalmiddelen is het orgaan waar alle betrokken actoren samenkomen om toe te zien op een goede monitoring van de migratie naar SEPA. In dit overlegorgaan zijn alle economische actoren vertegenwoordigd (de banksector, kaartverwerkers, de bedrijven, de consumentenverenigingen en de overheidsdiensten). Het Steering Committee, onder voorzitterschap van de NBB, brengt de betrokken partijen samen om in België de overgang naar SEPA zo efficiënt mogelijk te organiseren.

In dit artikel wordt de vooruitgang beschreven die SEPA in België heeft geboekt en wordt de situatie vergeleken met die in de rest van Europa. De tussenliggende periode tussen dit en het vorige (het tweede) artikel is langer dan die tussen de eerste twee artikelen omdat een omvangrijk juridisch project moest worden beëindigd. In de loop van 2010 werd voor het eerst gesproken over een wetgevend initiatief op Europees niveau om de migratie naar SEPA te versnellen. Dit groeide uit tot een reëel project dat heel 2011 in beslag nam en dat, eind maart 2012, uitmondde in een nieuwe verordening van het Europees Parlement en de Raad. Het zelfregulerend karakter van het SEPA-project kon er niet voor zorgen dat de overgang op Europese overschrijvingen snel verliep of dat de Europese domiciliëring vlot opstartte. Nu nog, meer dan vier jaar na de ingebruikname van de Europese overschrijvingen, bedraagt het aantal verwerkte transacties van deze Europese overschrijvingen bijna 60 % van de verwerkte overschrijvingen in België en slechts 30 % van die in het eurogebied. Voor de domiciliëringen was de situatie nog moeilijker en lukte de opstart in het eurogebied niet (behalve in België).

(1) Maillard H. en J. Vermeulen (2007), 'Het gemeenschappelijk eurobetalingsgebied: SEPA (Single Euro Payments Area)', NBB, *Economisch Tijdschrift*, september, 49-64. Vermeulen J. en A. Waterkeyn (2009), 'De Belgische overgang naar het gemeenschappelijk eurobetalingsgebied: SEPA (Single Euro Payments Area)', NBB, *Economisch Tijdschrift*, juni, 69-85.

Kader 1 – De geografie van het gemeenschappelijk eurobetalingsgebied of Single Euro Payments Area (SEPA)

De geografische definitie van het gemeenschappelijk eurobetalingsgebied of SEPA is het gebied dat bestaat uit de volgende 32 landen:

- de zeventien landen die zijn overgegaan op de euro;
- de tien andere landen van de Europese Unie (EU). Kroatië wordt in 2014 verwacht als nieuw EU-lid en zal -bijgevolg ook tot het SEPA-gebied behoren;
- de drie andere landen van de Europese Economische Ruimte (IJsland, Liechtenstein en Noorwegen);
- Zwitserland: hoewel de Europese wetgeving niet is omgezet in het Zwitsers recht, mogen de Zwitserse banken deelnemen aan het SEPA-project indien ze de vereiste maatregelen nemen;
- Monaco dat vrijwillig deelneemt aan het SEPA-project indien het de vereiste maatregelen neemt.

Van een aantal gebieden wordt aangenomen dat ze tot de EU behoren (krachtens artikel 299 van het Verdrag van Rome). Het betreft overzeese gebieden en eilanden(groepen).

Negen van die gebieden hebben een eigen ISO-landencode. In totaal zijn er in SEPA dus 41 ISO-landencodes mogelijk. Een transactie wordt enkel beschouwd als een SEPA-transactie indien ze plaatsvindt tussen twee banken waarvan de Bank Identifier Code (BIC) een van die 41 ISO-landen codes bevat.

GEOGRAFIE VAN HET GEMEENSCHAPPELIJK EUROBTALINGSGBIED OF SINGLE EURO PAYMENTS AREA (SEPA)

Land – Territorium	BIC bevat	IBAN start met	Valuta-code	Land – Territorium	BIC bevat	IBAN start met	Valuta-code
Åland-eilanden	FI	FI	EUR	Litouwen	LT	LT	LTL
Oostenrijk	AT	AT	EUR	Luxemburg	LU	LU	EUR
Azoren	PT	PT	EUR	Madeira	PT	PT	EUR
België	BE	BE	EUR	Malta	MT	MT	EUR
Bulgarije	BG	BG	BGN	Martinique	MQ	FR	EUR
Canarische Eilanden	ES	ES	EUR	Mayotte	YT	FR	EUR
Cyprus	CY	CY	EUR	Monaco	MC	MC	EUR
Tsjechische Republiek	CZ	CZ	CZK	Nederland	NL	NL	EUR
Denemarken	DK	DK	DKK	Noorwegen	NO	NO	NOK
Estland	EE	EE	EEK	Polen	PL	PL	PLN
Finland	FI	FI	EUR	Portugal	PT	PT	EUR
Frankrijk	FR	FR	EUR	Réunion	RE	FR	EUR
Frans-Guyana	GF	FR	EUR	Roemenië	RO	RO	RON
Duitsland	DE	DE	EUR	Sint-Bartholomeus	BL	FR	EUR
Gibraltar	GI	GI	GIP	Sint-Maarten	MF	FR	EUR
Griekenland	GR	GR	EUR	Saint Pierre en Miquelon	PM	FR	EUR
Guadeloupe	GP	FR	EUR	Slovakije	SK	SK	EUR
Hongarije	HU	HU	HUF	Slovenië	SI	SI	EUR
IJsland	IS	IS	ISK	Spanje	ES	ES	EUR
Ierland	IE	IE	EUR	Zweden	SE	SE	SEK
Italië	IT	IT	EUR	Zwitserland	CH	CH	CHF
Letland	LV	LV	LVL	Verenigd Koninkrijk	GB	GB	GBP
Liechtenstein	LI	LI	CHF				

Bron: EPC.

In afwachting van die nieuwe regulering draalden sommige actoren in Europa met het opstarten van de overgang. In België bleef het gebruik van de SEPA-overschrijving traag, doch gestaag, stijgen. De overgang naar de Europese domiciliëring kwam in België niet op gang totdat, eind 2011, een van de grootste factuureerders in België de overgang inzette en het totale aantal Europese domiciliëringen in december 2011 op 19 % van het totale aantal verwerkte domiciliëringstransacties bracht.

In hoofdstuk 2 wordt het juridische kader van SEPA besproken, dat vooral de belangrijke, nieuwe Verordening toelicht die data vastlegt om de migratie te verplichten. Hoofdstuk 3 handelt over het beheer ('governance') van het SEPA-project dat, sinds het vorige artikel, op Europees niveau steeds meer wordt geformaliseerd. In hoofdstuk 4 wordt aandacht besteed aan de in België reeds gevoerde en nog te voeren communicatiecampagnes om de migratie optimaal te begeleiden. Hoofdstuk 5 bespreekt het verloop van de migratie, in het Belgische betalingsverkeer, naar de Europese overschrijvingen en domiciliëringen; in dit hoofdstuk wordt tevens een vergelijking gemaakt met de situatie in de rest van Europa. Het laatste hoofdstuk biedt een overzicht van de belangrijkste infrastructures die in België detailbetalingen verwerken: het Uitwisselings-Centrum en Verrekening (UCV), ATOS Worldline, Bancontact-MisterCash NV/SA en ISABEL.

1. De verordening betreffende de SEPA-migratie en andere juridische aspecten

1.1 Europese verordening betreffende een einddatum voor de migratie naar de SEPA-betaalinstrumenten.

Op 14 februari 2012 hechtte het Europees Parlement zijn goedkeuring aan de verordening tot vaststelling van technische en bedrijfsmatige vereisten voor overmakingen en automatische afschrijvingen in euro en tot wijziging van Verordening (EG) nr. 924/2009 betreffende grensoverschrijdende betalingen.

Deze verordening die vervolgens door de Raad werd goedgekeurd, werd op 30 maart 2012 bekendgemaakt in het Publicatieblad van de Europese Unie en ze is op 31 maart 2012 in werking getreden.

In die verordening wordt een gemeenschappelijke datum vastgelegd, namelijk 1 februari 2014, vanaf wanneer de overschrijvingen en domiciliëringen moeten worden uitgevoerd conform de technische

vereisten van de verordening (moeten voldoen aan de SEPA-normen).

Enkel bij een snelle en volledige migratie naar Uniebrede overschrijvingen en domiciliëringen zullen de voordelen van een geïntegreerde markt voor betalingen ten volle kunnen worden benut zodat er niet langer hoge kosten vereist zijn voor het tegelijkertijd exploiteren van zowel bestaande als SEPA-betaalinstrumenten. De zelfregulering van de Europese banksector via het SEPA-initiatief is evenwel noch aan de aanbod- noch aan de vraagzijde toereikend gebleken om een gecoördineerde migratie naar Uniebrede schema's voor overschrijvingen en domiciliëringen te stimuleren.

Hoewel de mate waarin de migratie naar de Europese schema's voor overschrijvingen vordert, verschillend is van lidstaat tot lidstaat, zou de vaststelling van één tijdslimiet aan het einde van een adequate uitvoeringsperiode (die het mogelijk maakt alle vereiste procedures af te werken) bijdragen tot een gecoördineerde, coherente en geïntegreerde overgang naar SEPA en helpen voorkomen dat er een SEPA met twee snelheden ontstaat, waardoor de consumenten in verwarring zouden raken.

Daarom heeft het Europees Parlement op 14 februari 2012 zijn goedkeuring gehecht aan de verordening tot vaststelling van technische en bedrijfsmatige vereisten voor overmakingen en automatische afschrijvingen in euro en tot wijziging van Verordening (EG) nr. 924/2009⁽¹⁾. Deze verordening, die vervolgens door de Raad werd goedgekeurd, werd op 30 maart 2012 bekendgemaakt in het Publicatieblad van de Europese Unie.

Daarin wordt een gemeenschappelijke datum vastgelegd, namelijk **1 februari 2014**, vanaf wanneer de overschrijvingen en domiciliëringen moeten worden uitgevoerd conform de technische vereisten van de verordening. Concreet moeten de formaten van de nationale domiciliëringen en overschrijvingen overal in Europa worden vervangen door de SEPA-formaten.

Algemeen beschouwd, hebben de voorschriften inzake de Europese domiciliëringen en overschrijvingen betrekking op de hieronder volgende punten:

- het internationaal bankrekeningnummer **IBAN** (zie Kader 2) zou voortaan voldoende moeten zijn (i.p.v. IBAN én BIC);

⁽¹⁾ Tegelijkertijd werd ook een gedetailleerde impactstudie gepubliceerd. Aangezien het een verordening betreft, is de omzetting in Belgisch recht niet nodig.

- de aanbieders van betalingsdiensten moeten **betalingsschema's** hanteren die
 - identieke regels toepassen voor de uitvoering van nationale en grensoverschrijdende betalingen;
 - door de meeste aanbieders van betalingsdiensten in de meeste lidstaten worden gebruikt (met andere woorden, enkel de betalingsschema's die reeds een aanzienlijk Europees marktaandeel hebben, worden aanvaard);
- de betalingssystemen moeten vanuit technisch oogpunt interoperabel zijn door de naleving van **normen**⁽¹⁾ die zijn opgesteld door de op Europees en internationaal niveau gespecialiseerde instellingen. Op die manier maken ze, zonder technische belemmering, de uitvoering van betalingen van het ene land naar het andere mogelijk;
- de verplichting inzake bereikbaarheid ('reachability') voor de aanbieders van betalingsdiensten wordt uitgebreid tot de overschrijvingen (die verplichting bestaat reeds voor de domiciliëringen). Zo moet iedere aanbieder van betalingsdiensten die zijn cliënteel domiciliëringen of nationale overschrijvingen aanbiedt, dezelfde transacties kunnen uitvoeren wanneer die komen of vertrekken vanuit een ander Europees land. De bereikbaarheid, die de European Payments Council (EPC) via een proces van zelfregulering wou opgelegd zien, wordt wettelijk verplicht;
- inzake de toegankelijkheid van betalingen ('accessibility'), mag een betaler die overschrijvingen gebruikt, niet weigeren een overschrijving te verrichten naar een rekening die wordt aangehouden door een in het buitenland gevestigd aanbieder van betalingsdiensten en mag een begunstigde die domiciliëringen gebruikt om geldmiddelen te innen, niet weigeren een rekening te debiteren die wordt aangehouden door een in het buitenland gevestigd aanbieder van betalingsdiensten. In de praktijk moet een bankklant op gelijk welke rekening kunnen betalen en een crediteur moet de rekening van zijn cliënt via domiciliëring kunnen debiteren, ongeacht het land waarin die rekening zich bevindt;
- als de gebruiker geen consument is zal hij, wanneer hij een betaling met gegroepede opdrachten verricht of ontvangt, deze doorsturen aan of ontvangen van zijn aanbieder van betalingsdiensten met gebruikmaking van de norm **ISO 20022**⁽²⁾;
- vanaf 1 november 2012 zijn de **multilaterale compensatievergoedingen** (Multilateral Interchange Fee of MIF) verboden voor grensoverschrijdende domiciliëringen. In het algemeen vertegenwoordigen deze MIFs een bijdrage die door de bank van de crediteur wordt betaald aan de bank van de debiteur in ruil voor de uitvoering van de domiciliëring. Voor nationale domiciliëringen geldt een overgangperiode tot 1 februari 2017. Een uitzondering wordt gemaakt voor de onuitvoerbare 'R'-transacties ('Reversal', 'Rejection', 'Return' en 'Refusal') waarvoor

soortgelijke vergoedingen zullen worden getolereerd voor zover ze effectief de reële kosten vertegenwoordigen die verbonden zijn aan de verwerking van een dergelijke 'R'-transactie en ze worden gebruikt om fouten te beperken⁽³⁾.

Voor de combinatie van, enerzijds, de bereikbaarheid van de aanbieders van betalingsdiensten (voornamelijk banken) en, anderzijds, de toegankelijkheid van betalingen tot alle bankrekeningen maakt de kern uit van het SEPA-concept. Betalingen worden over het hele Europese SEPA-gebied ongehinderd uitgewisseld.

Voor overschrijvingen, SCT (SEPA Credit Transfer) stemmen die technische vereisten in zeer hoge mate overeen met de door de European Payments Council (EPC) vastgelegde normen⁽⁴⁾.

Voor domiciliëringen, SDD (SEPA Direct Debit) wijken, wat het basisschema betreft, sommige vereisten evenwel af van de door de EPC vastgestelde normen. In de praktijk moet de betaler het recht hebben zijn betalingsdienstaanbieder op te dragen:

- de inning van de domiciliëringen te beperken tot een bepaald bedrag of tot een bepaalde periodiciteit, of beide;
- ingeval een mandaat uit hoofde van een betalingsschema niet voorziet in het recht op terugbetaling, elke domiciliëringstransactie te verifiëren en bovendien na te gaan of het bedrag en de periodiciteit van de te verwerken transactie gelijk is aan het bedrag en de periodiciteit die in het mandaat zijn overeengekomen, vooraleer de betaalrekening van de betalende op basis van de informatie over het mandaat te debiteren;
- domiciliëringen vanaf de betaalrekening van de betaler te blokkeren of domiciliëringen geïnitieerd door één of meer gespecificeerde begunstigden te blokkeren ('black list') of domiciliëringen uitsluitend door één of meer gespecificeerde begunstigden toe te staan ('white list').

De tabel hierna bevat de voornaamste data die in de verordening zijn opgenomen.

(1) De normen van de EPC zijn gebaseerd op de door andere internationale standaardiseringsinstellingen (bv. ISO en SWIFT) ontwikkelde normen.

(2) ISO (International Organization for Standardization) is een instelling die internationale normen ontwikkelt en publiceert; de norm ISO 20022 is voorbehouden voor de standaarden van financiële berichten.

(3) In het geval van de domiciliëringen vertegenwoordigen de MIFs een vergoeding die door de bank van de crediteur betaald wordt aan de bank van de debiteur. In sommige landen zijn de MIFs die moeten worden betaald voor 'R'-transacties zo hoog dat ze ertoe nopen dergelijke transacties te vermijden. In andere landen bestaat die differentiatie niet.

(4) De EPC is, met betrekking tot het betalingsverkeer, het coördinatie- en beslissingsorgaan van de banksector op Europees niveau.

TABEL 1 VOORNAAMSTE WIJZIGINGEN
IN EEN OOGOPSLAG

Datum	Impact	Wijziging
31-03-2012	SCT-SDD	Bereikbaarheid ('Reachability') verplicht voor de aanbieders van betalingsdiensten ⁽¹⁾
31-03-2012	SCT-SDD	Toegankelijkheid ('Accessibility') verplicht voor betalingen ⁽¹⁾
31-03-2012	SCT-SDD	Afschaffing van de limiet van € 50 000 voor het opleggen van gelijke kosten voor nationale en grensoverschrijdende betalingen
01-11-2012	SDD	Verbod van MIFs voor grensoverschrijdende domiciliëringen
01-02-2014	SCT-SDD	Einde van de migratie naar SEPA-overschrijvingen en SEPA-domiciliëringen ⁽¹⁾
01-02-2014	SDD	Continuïteit van de oude mandaten die SDD-mandaten worden
01-02-2014	Betalings-systemen	Verplichte technische interoperabiliteit tussen de betalingssystemen ⁽¹⁾
01-02-2014	SCT-SDD	Einde van de verplichting om de BIC te vermelden voor nationale betalingen
01-02-2016	SCT-SDD	Einde van de verplichting om de BIC te vermelden voor grensoverschrijdende betalingen
01-02-2017	SDD	Verbod van MIFs voor nationale domiciliëringen

(1) De datum wordt verschoven naar 31 oktober 2016 voor de lidstaten die geen deel uitmaken van het eurogebied.

1.2 Wijziging van de Europese verordening betreffende de grensoverschrijdende betalingen

Voorts wijzigt deze verordening de Verordening (924/2009) betreffende grensoverschrijdende betalingen in de Gemeenschap, voornamelijk door het plafond van € 50 000 af te schaffen teneinde de kosten voor binnenlandse en grensoverschrijdende transacties op gelijke hoogte te brengen.

Om te beginnen, wordt krachtens deze verordening de bestaande limiet van € 50 000 onmiddellijk afgeschaft teneinde de kosten die voor grensoverschrijdende betalingen door een aanbieder van betalingsdiensten aan een gebruiker worden gefactureerd op gelijke hoogte te brengen met de voor nationale betalingen gefactureerde kosten.

Voorts is de gebruiker niet langer verplicht de BIC-code uit de verordening betreffende de grensoverschrijdende betalingen te vermelden; de verschillende verplichtingen voor de consument om de BIC-code te vermelden, worden enkel nog vastgelegd in de verordening betreffende de einddatum voor de overgang naar SEPA. Ook de verplichtingen inzake bereikbaarheid bij domiciliëringen verdwijnen uit de verordening betreffende de grensoverschrijdende betalingen en worden nog uitsluitend vermeld in de verordening betreffende de einddatum.

Tot slot wijzigt deze verordening de tijdslimiet voor de facturatie van de op nationale domiciliëringen van toepassing zijnde multilaterale afwikkelingsvergoedingen; deze tijdslimiet wordt verschoven van 1 november 2012 naar 1 februari 2017.

1.3 Herziening van de Europese richtlijn betreffende de betalingsdiensten

De richtlijn betreffende de betalingsdiensten⁽¹⁾ beoogt de volledige harmonisatie van de betaalmarkt. Gelet op het verloop van deze markt zal de Europese Commissie aan het einde van dit jaar de herziening van deze richtlijn aanvatten.

Bij de uitwerking van deze herziening worden verschillende opties gevolgd, waarvan de voornaamste hieronder worden toegelicht.

Om eventuele verschillen in de verwerking van de diverse betalingen zoveel mogelijk te beperken, stelt de Commissie voor het toepassingsgebied van de richtlijn inzake betalingsdiensten uit te breiden tot de betalingen die slechts gedeeltelijk in euro worden verricht ('one-leg'), dit wil zeggen de betalingen tussen het eengemaakte eurogebied en de rest van de wereld.

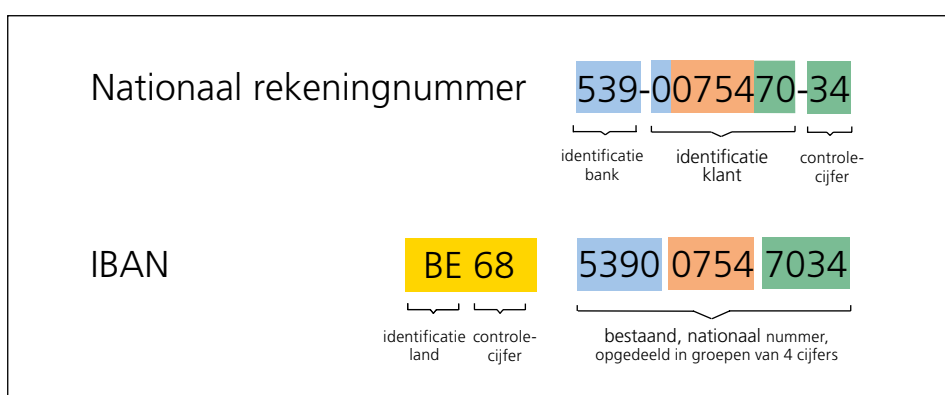
Er bestaat momenteel een Europese richtlijn die de via elektronisch geld verrichte transacties regelt ('e-money directive'). Deze richtlijn zou blijkbaar vlot kunnen worden geïntegreerd in de richtlijn betreffende de betalingsdiensten en ze zou een ruimere harmonisatie van de concepten ervan mogelijk maken.

(1) Omgezet in Belgisch recht in de wet van 10 december 2009 betreffende de betalingsdiensten, en in de wet van 21 december 2009 betreffende het statuut van de betalingsinstellingen, de toegang tot het bedrijf van betalingsdienstaanbieder en de toegang tot betalingssystemen.

Kader 2 – Het internationaal bankrekeningnummer of International Bank Account Number (IBAN)

Om betalingen volautomatisch uit te wisselen, moeten alle bankrekeningen in het SEPA-gebied op een unieke wijze kunnen worden geïdentificeerd. Daartoe wordt de internationale standaard IBAN gebruikt, die voorheen enkel diende voor grensoverschrijdende betalingen⁽¹⁾.

Concreet kan het IBAN worden toegepast zonder wijziging van de huidige nationale rekeningnummers. Voor Belgische bankrekeningen bestaat het uit een code BE (de landcode) gevolgd door een dubbelcijferig controlegetal, dat wordt gevolgd door het vertrouwd Belgisch rekeningnummer. Het IBAN-rekeningnummer is bijgevolg vier posities langer dan het Belgisch rekeningnummer en staat vermeld op ieder bank- of postrekeninguittreksel. Het wordt weergegeven in een gestructureerde vorm van 4 x 4 posities.

Het Belgisch rekeningnummer blijft dus volledig behouden en bestaat uit drie delen: de eerste drie cijfers zijn de identificatie van de bank, de zeven volgende cijfers zijn de identificatie van de klant en de laatste twee cijfers bestaan uit een controlegetal.

Aangezien het IBAN gebaseerd is op de bestaande nationale bankrekeningnummers, varieert het in lengte van land tot land, met een maximum van 34 karakters. In Europa varieert de lengte van 15 (Noorwegen) tot 31 karakters (Malta).

De IBAN-standaard is een algemene standaard die werd ontwikkeld door de International Standardization for Organization (ISO)⁽²⁾ en die, op zijn beurt, andere standaarden gebruikt. De code van het land is gespecificeerd in de ISO 3166 standaard die voor elk land uit 2 letters bestaat⁽³⁾.

Het IBAN bevat ook twee controlegetallen die telkens uit twee cijfers bestaan. Een eerste controlegetal is het controlegetal uit het oorspronkelijke, Belgische bankrekeningnummer (en staat achteraan, als laatste twee cijfers). Het tweede controlegetal is berekend op het oorspronkelijke Belgische nummer, inclusief de twee voorgaande letters (de landcode) en wordt gepositioneerd na de twee beginletters van het IBAN.

(1) In sommige gevallen, en tot 1 februari 2016, gecombineerd met de Bank Identifier Code (BIC) voor grensoverschrijdende betalingen.

(2) ISO 13616-1:2007, Financial services – International bank account number (IBAN)

(3) ISO 3166 International Standard for country codes

Als gevolg van de ontwikkeling van de transacties en de middelen om de betalingen uit te voeren, rijst de kwestie van de toegang tot bankrekeningen via het internet, bijvoorbeeld om bankoperaties uit te voeren, meer bepaald in het vlak van de veiligheid, maar ook inzake informatie en verantwoordelijkheid. Zo stelt het ontwerp tot herziening van de richtlijn dat bepaalde voorschriften moeten worden opgenomen betreffende de toegang tot betaalrekeningen, of bepaalde veiligheidsvoorschriften voor de betalingen – meer in het bijzonder voor de via het internet uitgevoerde betalingen – die met een kaart of via een door een aanbieder van betalingsdiensten aangeboden website worden uitgevoerd.

1.4 Groen Boek ('green paper'): 'Naar een geïntegreerde Europese markt voor kaart-, internet- en mobiele betalingen'

Parallel met de herziening van de betalingsdiensten richtlijn, is de Europese Commissie begin dit jaar ook van start gegaan met een specifieke raadpleging over de 'nieuwe' betaalmiddelen.

Op die manier probeert de Commissie na te gaan welke verwachtingen en behoeften de deelnemers aan de betaalmarkt hebben ten aanzien van SEPA en de kaart-, internet- en mobiele betalingen.

Doordat het aantal onlinebetalingen ('e-payments') en mobiele betalingen ('m-payments') blijft groeien, en vooral door de algemene verspreiding van smartphones wordt het betaallandschap hertekend en verschijnen nieuwe betaaltoepassingen zoals de elektronische geldbeugels of de via telefoon betaalde virtuele tickets voor het openbaar vervoer. De Europese Commissie wil ter zake nagaan in welke mate de SEPA-betaalinstrumenten zouden kunnen dienen als basis voor meer geïntegreerde en veiliger innovaties op betalingsgebied.

Voorts is de integratie van de Europese markt voor betaalkaarten verre van afgerond en zijn er nog veel te weinig tastbare resultaten. De Commissie stelt hierrond een reeks vragen om te bepalen welke factoren deze integratie vertragen en om te onderzoeken welke initiatieven zouden kunnen worden genomen.

De antwoorden op deze in april 2012 beëindigde raadpleging zijn beschikbaar op het internet⁽¹⁾. De eerste samenvattingen worden momenteel nog steeds geanalyseerd en worden vóór het einde van het jaar verwacht.

(1) http://ec.europa.eu/internal_market/payments/cim/index_en.htm

2. SEPA-Governance

2.1 De governance in België

Het Steering Committee, onder voorzitterschap van de NBB, brengt de betrokken partijen samen om de overgang naar SEPA in België zo efficiënt mogelijk te organiseren en te monitoren.

De maatschappelijke organisatiestructuur van waaruit de overgang naar SEPA in België wordt georganiseerd, is het 'Steering Committee over de Toekomst van de Betaalmiddelen', waarin alle economische actoren vertegenwoordigd zijn (de banksector, de verwerkers van betaalkaarten, de bedrijven, de consumentenverenigingen en de overheidsdiensten).

Rekening houdend met de vele betrokken economische actoren en met de complexiteit van de verandering, moet de overgang naar SEPA niet alleen op bancaire, maar ook op maatschappelijk niveau worden gecoördineerd. Voor dit maatschappelijk overleg werd de SEPA Werkgroep opgericht, die rapporteert aan het Steering Committee over de Toekomst van de Betaalmiddelen. Het mandaat van de SEPA Werkgroep behelst het organiseren van het overleg tussen alle betrokkenen om van de overgang naar SEPA een maatschappelijk succes te maken.

Aangezien de overgang naar SEPA de hele maatschappij raakt, heeft de SEPA Werkgroep besloten de concrete monitoring van de werkzaamheden op te splitsen naar de verschillende economische actoren. Daarom werden subwerkgroepen opgericht, die elk voor hun sector de overgang naar SEPA moeten ondersteunen en sturen, en die de ter zake geboekte vooruitgang moeten meten.

2.2 De governance in Europa: de SEPA-Council

De SEPA-Council is het hoogste orgaan op Europees niveau dat, samen met vertegenwoordigers uit alle sectoren, de overgang naar SEPA monitort.

Onder het voorzitterschap van de Europese Centrale Bank (ECB) en de Europese Commissie (EC) begeleidt de SEPA-Council de migratie naar SEPA op Europees niveau. Een van de bedoelingen is ervoor te zorgen dat alle actoren in Europa betrokken worden. Aan zowel de aanbod- (banken en betalingsinstellingen) als de vraagzijde (gebruikers van betaaldiensten) werden vijf vertegenwoordigers geselecteerd. De vijf vertegenwoordigers van de gebruikers komen uit de Europese koepelorganisaties van de consumenten, de kleinhandelaren, de ondernemingssector,

de kleine en middelgrote ondernemingssector en de nationale overheidsadministraties. Het Eurosysteem is vertegenwoordigd door de ECB en, alternerend, een aantal Nationale Centrale Banken (NCB's). Ook de Nationale Bank van België neemt op regelmatige basis deel aan de SEPA-Council. Het secretariaat wordt waargenomen door de ECB en de EC.

structuur worden gecreëerd waarin de SEPA-Council het hoogste niveau vertegenwoordigt; een tweede laag zou de business-overlegstructuur worden tussen de verschillende actoren, en een derde laag zou de technische laag zijn waar de specifieke standaarden en technische protocollen door aparte entiteiten worden uitgewerkt (bv. de EPC en andere standaardiseringsorganen).

Momenteel overleggen de leden van de SEPA-Council over de noodzaak tot aanpassing van het mandaat. Tot dusver is het mandaat beperkt gebleven tot het bevorderen van de totstandkoming van SEPA, en dit door de hoogste instanties van de betrokken partijen bij elkaar te brengen en een consensus na te streven voor de volgende stappen in het proces naar de SEPA. Voortaan zou de SEPA-Council een meer sturende rol spelen en strategische beslissingen nemen op het hoogste beleidsniveau. Er zou een meerlagige

TABEL 2 COMMUNICATIEACTIVITEITEN PER COMMUNICATOR EN PER DOELGROEP

Doelgroep Communicator	Banken, individueel	Overheidssector	Bedrijven	Consumenten
Febelfin	SEPA-Workshops UCV-Workshops Richtlijnen op het extranet	SCT-brochure www.sepabelgium.be	Persberichten SCT-folder SCT-brochure SDD-brochure www.sepabelgium.be	Persberichten SCT-folder www.sepabelgium.be
Banken, individueel	–	Klantgerichte brochures	Klantgerichte brochures Bedrijven-'events'	Websites 'on-the-spot'
NBB	–	Steering Committee, SEPA WG Bilaterale contacten	Persberichten Verspreiding memoberichten over juridische stappen Vooruitgangsrapporten Steering Committee, SEPA WG: <ul style="list-style-type: none"> • 'Big billers' • Overheden • Ondernemingen • Koepelfederaties • ERP- & IT-providers Bilaterale contacten met 'big billers'	Persberichten Steering Committee, SEPA-subWG Consumenten-vertegenwoordigers
Overheidssector	–	–	Persbericht minfin.fgov.be/portail2/nl/sepa fin.vlaanderen.be/sepa www.sepa.cfwb.be	Persbericht SCT-folder http://minfin.fgov.be/portail2/nl/sepa fin.vlaanderen.be/sepa www.sepa.cfwb.be

3. SEPA-Communicatie

3.1 De in België gevoerde communicatie

De communicatie in België loopt verder via de gebruikelijke 'top-down' strategie waarbij de actoren die SEPA aansturen, communiceren met de grootste gebruikers en gebruikersgroepen, die op hun beurt de informatie verspreiden ten behoeve van de middelgrote en kleinere spelers en van de burgers.

Sedert 2008 zijn reeds tal van communicatieactiviteiten opgezet. Hierbij wordt verwezen naar de vorige artikelen. Omdat er in België voor gekozen is de migratie naar SEPA geleidelijk aan te pakken, zijn ook de communicatieactiviteiten gradueel opgebouwd volgens de specifieke doelgroepen. De communicatiestrategie bestaat in een gediversifieerde aanpak per doelgroep met telkens een verschillend accent op de inhoudelijke aspecten.

Tabel 2 toont een overzicht van de belangrijkste communicatieactiviteiten tijdens de laatste jaren. Hij verwijst naar de actoren die communiceerden met verschillende doelgroepen; er wordt eveneens aangegeven via welke communicatiekanalen dat gebeurde.

Uit dit overzicht blijkt dat de communicatie wordt georganiseerd vanuit de bankfederatie, de individuele banken en de NBB naar de grootste klanten toe (overheid, grote factureerders). Op hun beurt verspreiden deze de informatie verder over de burgers en andere ondernemingen.

3.2 De nog te voeren communicatie

Het Europees Parlement en de Raad doen een beroep op de aanbieders van betalingsdiensten, overheden en nationale centrale banken om de algemene SEPA-communicatie te voeren en te coördineren.

In februari 2012 hebben het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie een verordening tot vaststelling van technische en bedrijfsmatige vereisten voor overmakingen en automatische afschrijvingen in euro goedgekeurd (de SEPA-verordening, zie hoofdstuk 1 hierboven).

Overweging 15 beklemtoont het belang van communicatie voor de overgang naar de Europese (SEPA-)betaalinstrumenten, overschrijvingen en domiciliëringen:

'Het is van het grootste belang dat alle actoren, en met name burgers van de Unie, goed en tijdig worden geïnformeerd, zodat ze volledig zijn voorbereid op de

veranderingen die de SEPA meebrengt. Belangrijke belanghebbenden zoals betalingsdienstaanbieders, overheden en nationale centrale banken, alsmede andere intensieve gebruikers van geregelde betalingen, moeten daarom specifieke en uitgebreide voorlichtingscampagnes voeren die in verhouding staan tot de behoeften en toegesneden zijn op hun publiek, teneinde de publieke bewustwording te verhogen en burgers voor te bereiden op de invoering van de SEPA. Met name moeten de burgers vertrouwd worden gemaakt met de overstap van BBAN's naar IBAN's. Dergelijke voorlichtingscampagnes kunnen het best worden gecoördineerd door nationale SEPA-coördinatiecomités'.

De NBB dient, in haar rol van voorzitter van het Steering Committee, de vooruitgang van SEPA bij de verschillende stakeholders te volgen; zij moet er tevens op toezien dat de communicatie-inspanningen coherent verlopen. Een vlotte migratie naar SEPA is alleen dan mogelijk als alle actoren zich voldoende inspannen om de informatie over SEPA tijdig te verspreiden. Daarom moeten de verschillende actoren zich er vóór alles toe verbinden voldoende communicatie-inspanningen te leveren.

In het verleden werd reeds besloten geen algemene nationale SEPA-communicatiecampagne op te zetten omdat het aan de burgers en de individuele bedrijven is om hun migratiemoment te kiezen. Indien de noodzaak daartoe bestaat (afhankelijk van de vooruitgang die SEPA in België in 2013 zal hebben geboekt), zal worden bepaald of er toch een algemene, nationale communicatiecampagne moet worden georganiseerd waarbij de media worden ingeschakeld (radio/TV). Dit kan het geval zijn, mochten er nog heel wat burgers niet vertrouwd zijn met de Europese overschrijvingen (en domiciliëringen). Momenteel maken de SEPA-overschrijvingen in België 59,9% van het totale aantal overschrijvingen uit. Dit laat verhopen dat de Europese overschrijving en domiciliëring tegen eind 2013 in België een zeer hoge penetratiegraad zullen bereiken, waardoor een nationale mediacampagne niet meer noodzakelijk zou blijken.

Indien alle stakeholders voldoende inspanningen leveren, is het best mogelijk dat de volledige migratie vóór 1 februari 2014 gebeurd is zonder dat een nationale informatiecampagne noodzakelijk is. Het is in ieder geval onontbeerlijk dat een dergelijke omvangrijke maatschappelijke campagne expliciet wordt ondersteund door de hoogste niveaus bij de verschillende stakeholders.

Bijlage 1 bevat het NBB-SEPA-communicatieplan met, vanaf het tweede kwartaal van 2012 tot het einde van de migratie in februari 2014, de afgeronde en geplande activiteiten.

4. Ontwikkeling van SEPA in België

4.1 De Europese overschrijving (SEPA Credit Transfer of SCT)

4.1.1 Invoering van de Europese overschrijving in België

De Europese overschrijving heeft in België een markt-aandeel van bijna 60%, wat veel meer is dan in de meeste andere landen.

Nagenoeg 60 % van alle Belgische overschrijvingen worden uitgevoerd in het formaat van de Europese overschrijving, met IBAN als rekeningaanduiding voor de bank die de betalingsdienst verleent. De snelle ontwikkeling in België is te danken aan de vroege start van de overheidsdiensten, kort erop gevolgd door de grote factureerders.

Daarnaast werd een SEPA-variant van het nationale overschrijvingsformulier ontwikkeld dat een zeer zichtbaar medium was dat alle burgers onder ogen kwam (en komt). De 'oude' nationale papieren overschrijvingsformulieren zijn afgeschaft en worden sinds 17 oktober 2011 niet langer door de banken verwerkt.

In de onderstaande grafiek wordt een vergelijking gemaakt tussen de volumes van Europese overschrijvingen die werden verwerkt door het Belgische detailbetalingssysteem (het UCV) en de geaggregeerde volumes van de belangrijkste Europese detailbetalingssystemen in het eurogebied.

In de huidige fase van de migratie gaan de middelgrote en kleinere bedrijven over op SEPA, elk volgens hun eigen planning. Daardoor blijft de stijging geleidelijk verlopen, zonder uitschieters.

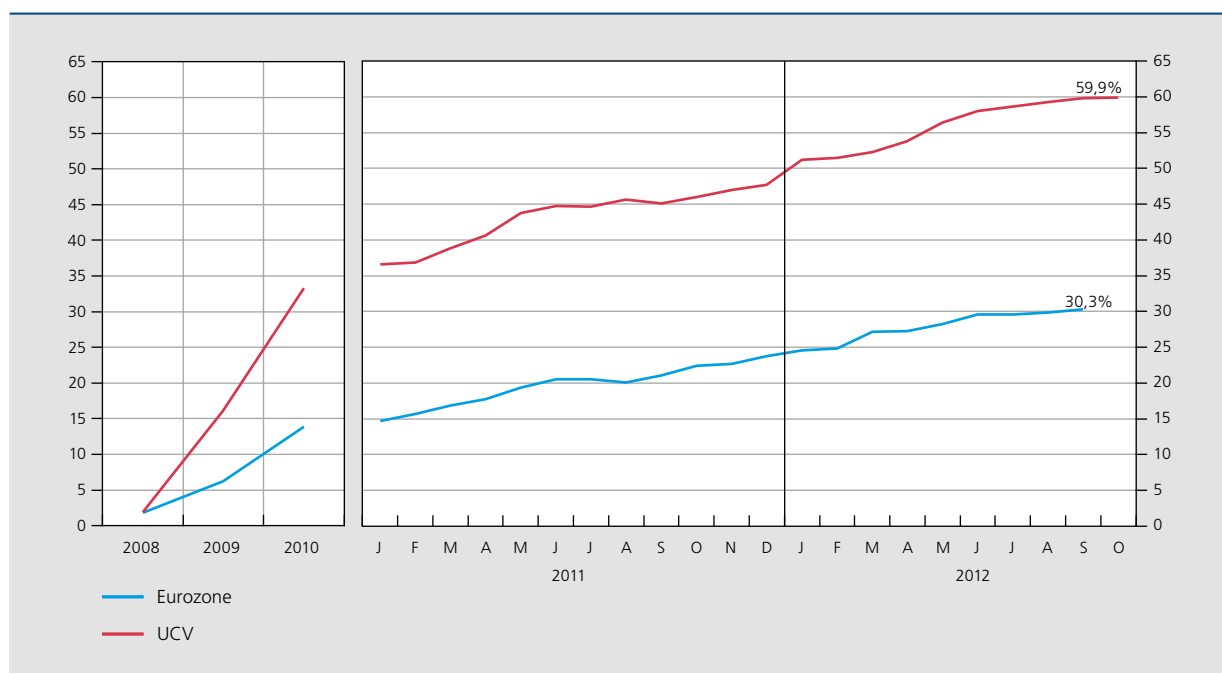
4.1.2 Invoering van de Europese overschrijving bij de verschillende actoren

De overheden en grote factureerders zijn grotendeels overgeschakeld, terwijl tal van kleine en middelgrote bedrijven de overstap nog moeten maken.

4.1.2.1 Invoering van de Europese overschrijving bij de federale overheid en de grote factureerders

In april 2012 haalden de federale overheidsdiensten een SEPA-aandeel van 82 % voor uitgaande overschrijvingen. De meeste diensten gebruiken reeds de XML ISO20022-standaard zoals wordt voorgeschreven in de werkingsregels voor de Europese overschrijving. Momenteel worden de overheidsdiensten die nog niet volledig klaar zijn,

GRAFIEK 1 OVERSCHRIJVINGEN IN HET SEPA-FORMAAT (2008 – OKTOBER 2012)
(in % van het totale aantal interbancaire overschrijvingen)

Bronnen: ECB, UCV.

gestimuleerd om zo snel mogelijk de resterende niet-SEPA-betalingstransacties om te vormen naar het SEPA-formaat. Dankzij de zware communicatie-inspanningen die de overheid zich vanaf 2008 heeft getroost, heeft de Europese overschrijving bekendheid verworven bij het publiek en de bedrijven.

De meeste grote factureerders hebben de migratie naar de SEPA-overschrijving in de loop van 2011 beëindigd. Zij versturen hun aanvragen tot betaling met een aangehecht Europees overschrijvingsformulier. Na de overheidssector namen zij het voortouw om de Europese overschrijving in te voeren.

4.1.2.2 Invoering van de Europese overschrijving bij de middelgrote en kleine bedrijven

Een groot aantal kleine en middelgrote ondernemingen hebben de overgang naar de Europese overschrijving nog niet opgestart ofwel zijn ze ermee bezig. Daardoor blijven de overschrijvingen, vooral die welke in bulk op elektronische wijze aan de opdrachtgevende bank worden geleverd, voorlopig nog overwegend in het nationale formaat. Momenteel komt het er vooral op aan de vele duizenden middelgrote en kleine bedrijven over de overgang te informeren en ze te stimuleren om deze te maken.

Voor vele bedrijven is het algemeen verspreide platform ISABEL⁽¹⁾ uitermate belangrijk omdat via dit kanaal overschrijvingen, domiciliëringen en rekeninginformatie met verschillende banken kunnen worden uitgewisseld. ISABEL is een belangrijke speler op de markt van betalingsdiensten voor de bedrijven en de overheid. Eind juni was reeds 87 % van de gebruikers overgestapt op de SEPA-compatibele oplossing ISABEL6 en bedroeg het aandeel SEPA-betalingen 44 %.

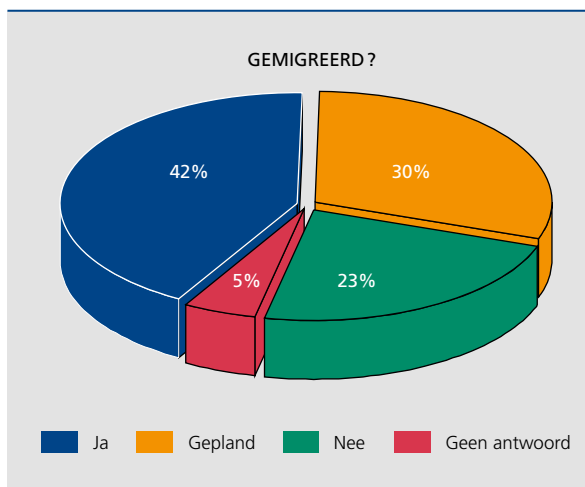
Eind 2011 voerde de NBB, in samenwerking met ISABEL, een enquête bij 231 middelgrote en kleine bedrijven teneinde na te gaan in welke mate ze klaar zijn om de Europese overschrijvingen en domiciliëringen te gebruiken (zie grafiek 2). In 42 % van de bedrijven is de Europese overschrijving reeds ingevoerd en in 30 % van de gevallen is de overgang op SEPA gepland.

Voorts kunnen uit de antwoorden van deze steekproef bij middelgrote en kleine bedrijven de volgende conclusies worden getrokken:

- bij ongeveer 90 % van de bedrijven is het SEPA-concept bekend. De kennis van de nieuwe verordening over de einddata van de migratie ligt veel lager: amper 31 %;

(1) ISABEL is een dienstverlener in bancaire telematica en elektronische facturering en biedt onder meer een multibancair platform aan voor gebruikers van betalingsdiensten.

GRAFIEK 2 INVOERING VAN EUROPESE (SEPA-) OVERSCHRIJVINGEN BIJ MIDDELGROTE EN KLEINE BEDRIJVEN

- meer dan 50 % van de bedrijven verwacht dat SEPA een kostenverlagend effect zal hebben op hun betalingsverkeer;
- meer dan 70 % van de bedrijven verwacht dat SEPA de verwerkingstijden in het betalingsverkeer zal doen dalen;
- scherpere concurrentie tussen banken en meer internationale handel worden niet meteen verwacht (voor beide verwachtingen: 7 % van de gevallen);
- een beperkt aantal bedrijven (14 %) is ervan op de hoogte dat er een nieuwe, Europese domiciliëring bestaat. De bedrijven die dit nieuwe betaalschema kennen, weten echter meestal ook dat er een business-to-business (B2B) variant bestaat;
- heel wat bedrijven geven aan dat ze nog informatie missen over SEPA;
- slechts 4 % van de bedrijven is gestart met het implementeren van de migratie van Europese domiciliëringen en 3 % heeft de migratie gepland. Voor de B2B-variant belopen deze percentages respectievelijk 5 en 4 %.

De migratiesnelheid van de ISABEL-gebruikers ligt tot dusver relatief laag omdat de einddatum voor het gebruik van het non-SEPA platform (Isabel Business Suite 5.0) werd verlengd tot eind juli 2012. De ISABEL-gebruikers beschikken zodoende over een ruimer migratievenster.

4.2 De Europese domiciliëring (SEPA Direct Debit of SDD)

4.2.1 De twee varianten van de Europese domiciliëring

De Europese domiciliëring is een nieuw betaalinstrument dat het mogelijk maakt facturen automatisch

in te vorderen op een grensoverschrijdende basis; er bestaan twee varianten van deze domiciliëring (Kader 3).

Naast het internationale karakter heeft de Europese domiciliëring verschillende varianten naargelang van de toepassing en de gebruikers ervan. Het B2B-schema werd ontworpen voor het gebruik tussen bedrijven onderling, waardoor de bedrijven hun facturen op efficiënte wijze kunnen incasseren/betalen. Het B2B-schema wordt door banken optioneel aangeboden, maar in België nemen nagenoeg alle banken die actief zijn in het vlak van het betalingsverkeer eraan deel. Er bestaat een zekere marktvaart voor het B2B-schema waardoor de migratie startte met B2B-transacties. Niettemin blijven de volumes B2B-transacties beperkt.

De belangrijkste verschillen tussen het basisschema en de B2B-variant zijn weergegeven in de volgende tabel.

4.2.2 Start van de Europese domiciliëring in België

Nadat de Europese domiciliëring zeer traag was gestart, ging aan het einde van 2011 een van de grootste factureerders in België over op de Europese domiciliëring, wat het marktaandeel van de Europese domiciliëring in één keer op een niveau van 12 à 15 % bracht.

Op 1 november 2009 ging de Europese domiciliëring van start en de eerste twee jaren had de migratie amper voortgang. Medio november 2011 startte één van de grootste factureerders in België (een nutsbedrijf in de energiesector) de overgang van de nationale (DOM80) domiciliëringen op de Europese domiciliëringen. Een maand later, omstreeks medio december, werd de overgang succesvol voltooid en werden alle klanten naadloos gemigreerd naar het Europese invorderingsschema. Door deze overgang werden in december 2011 19% van alle domiciliëringen in België uitgevoerd in het Europese SEPA-formaat. In de loop van 2012 liep dit terug tot 12 à 15% omdat in december traditioneel het grootste aantal transacties worden verwerkt. In december worden immers vrijwel alle bestaande domiciliëringmandaten geïnd: de maandelijkse, de driemaandelijkse, de halfjaarlijkse én de jaarlijkse inningen.

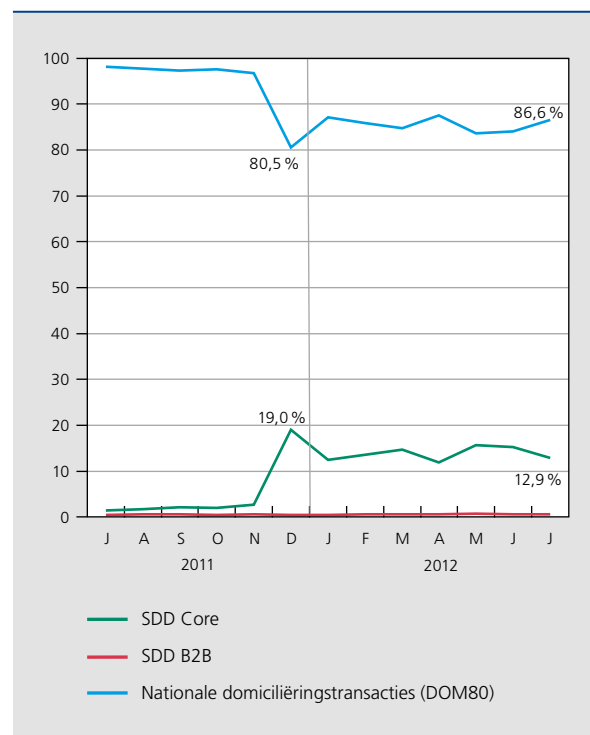
Eind juli 2012 waren in België in totaal 49 bedrijven gestart met de SDD-migratie en 11 bedrijven hadden op dat ogenblik de migratie voltooid.

In België zijn 13 728 factureerders geregistreerd die het betaalinstrument 'domiciliëring' gebruiken en die samen 31 miljoen mandaten (domiciliëringen) beheren. Er bestaat een zeer grote variatie in het aantal mandaten/domiciliëringen per factureerder. De migratie naar

TABEL 3 BELANGRIJKSTE VERSCHILLEN TUSSEN HET EUROPEE BASISDOMICILIËRINGSSYSTEEM ('CORE') EN DE 'BUSINESS-TO-BUSINESS' (B2B) DOMICILIËRING

Europees Basisschema (Core)	Europees Business-to-Business schema (B2B)
Voor gebruik tussen bedrijven en consumenten	Voor gebruik tussen bedrijven onderling
Terugbetalingsrecht tot 8 weken na de invordering	Géén terugbetalingsrecht (tenzij er door de gedebiteerde klant geen of een ongeldig mandaat werd gegeven)
Het mandaat wordt enkel en alleen door de schuldeiser beheerd	Het mandaat wordt door de schuldeiser beheerd, én de bank van de betaler moet in het bezit zijn van een goedkeuring
De interbancaire verwerkingscyclus bedraagt 2 dagen	De interbancaire verwerkingscyclus bedraagt 1 dag

GRAFIEK 3 DOMICILIËRINGEN IN HET SEPA-FORMAAT (JULI 2011 – JULI 2012)

Bronnen: EBA, UCV.

Kader 3 – De werking van de Europese domiciliëring of SEPA Direct Debit (SDD)

De domiciliëring is het betaalinstrument bij uitstek voor periodieke betalingen tussen twee partijen. Voor bedrijven/factureerders kan het betalingsproces volledig worden geautomatiseerd zonder dat er manuele interventies of controles nodig zijn. De betaler/consument hoeft geen enkele actie te ondernemen en hij kan, via zijn rekening-afschriften, de betalingen volgen.

Er zijn twee stappen in het proces van betalingen die gebeuren op basis van een domiciliëring: het toekennen van het mandaat en de opeenvolgende inningen.

STAP 1: Toekennen van een mandaat voor domiciliëring

(1) In geval het gaat om een 'Business-to-Business' mandaat, moet de bank van de klant in het bezit zijn van de goedkeuring van het mandaat.

STAP 2: Inning van periodieke domiciliëringen

(2) In geval het gaat om de eerste inning in een reeks inningen van een nieuwe domiciliëring of een éénmalige inning, worden de gegevens verstuurd op dag D-5. In geval het gaat om een inning van een 'Business-to-Business' domiciliëring, worden de gegevens verstuurd op dag D-1.

de Europese domiciliëringen is dus in handen van een relatief beperkt aantal actoren, namelijk de factuereerders die domiciliëringen gebruiken om op automatische wijze facturen te innen. Bij de overschrijvingen is dit totaal anders: de beslissing om over te stappen op het Europese formaat ligt bij miljoenen burgers, klanten van banken, en bij vele duizenden bedrijven die zelf actie moeten ondernemen. Bij de domiciliëring moet de factuereerder het initiatief nemen.

De onderstaande grafiek geeft een verdeling weer van het aantal domiciliëringmandaten over het aantal factuereerders.

Hieruit blijkt dat een beperkt aantal factuereerders de grote meerderheid van de domiciliëringen beheert. Bijvoorbeeld, de tien en de twintig grootste factuereerders nemen respectievelijk 34 en 44 % van alle mandaten voor hun rekening. Met een selectie van de 200 grootste factuereerders bereikt men zelfs bijna 90 % van alle mandaten. Dit heeft het voordeel dat de bedrijvengroep waarop men zich moet concentreren om een vrijwel gehele migratie te bereiken, beperkt blijft en dus goed beheersbaar is zodat de communicatie gericht kan worden gevoerd.

Een snelle en succesvolle migratie is in handen van de ondernemingen-factuereerders aangezien de overheid geen voorbeeldrol kan spelen omdat zij voor het invorderen van betalingen geen domiciliëringen gebruikt (behalve de lokale overheden).

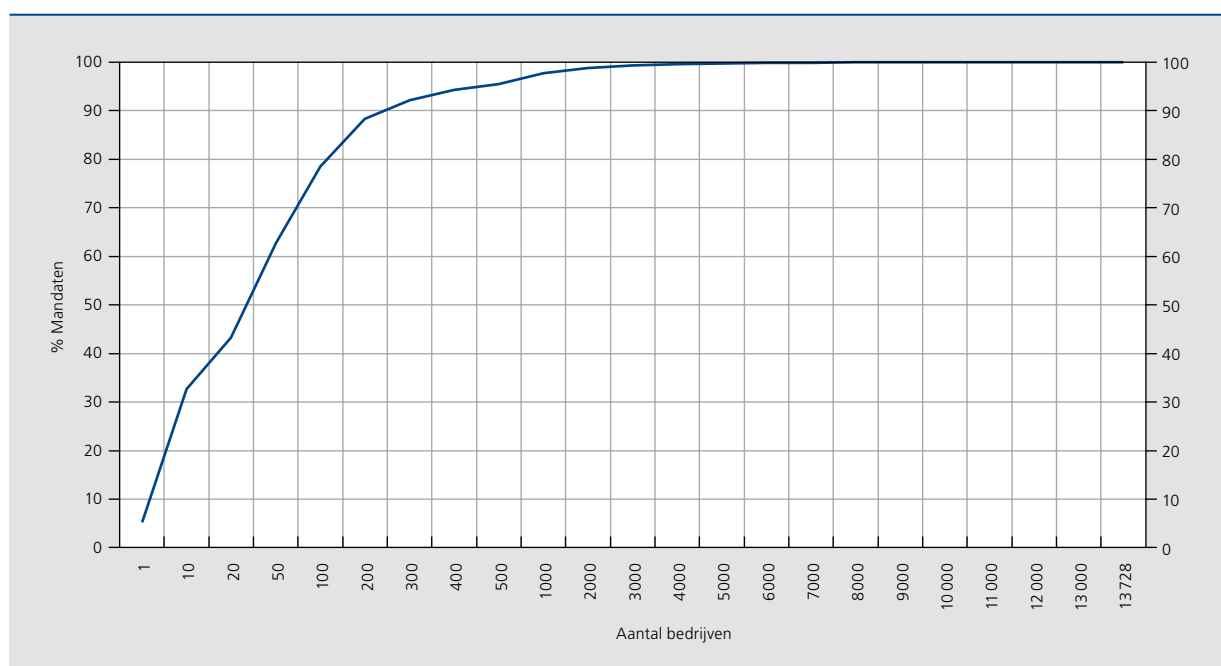
De migratie is in handen van de ondernemingen-factuereerders: zij maken uit welk soort van mandaat zij aan hun betalers voorleggen, en zij bepalen op die manier de geleidelijke overgang van het 'oude' Belgische DOM80-systeem op het nieuwe betaalinstrument, de Europese domiciliëring. Tot dusver is hier niet echt veel actieve publiciteit aan gegeven omdat werd gewacht op de publicatie van de verordening van het Europees Parlement en de Raad (zie hoofdstuk 1) die de overgang naar de Europese betaalinstrumenten versneld wil laten verlopen. In tegenstelling tot de Europese overschrijvingen, wordt de migratie naar de Europese variant van het Belgische betaalinstrument van de domiciliëring niet door de overheid geleid, aangezien de overheid (behalve de lokale overheden) dit betaalinstrument niet gebruikt voor het invorderen van betalingen. Daarom moet men voor de migratie naar de Europese domiciliëring vertrouwen op de voorbeeldrol van de grote factuereerders 'big billers'.

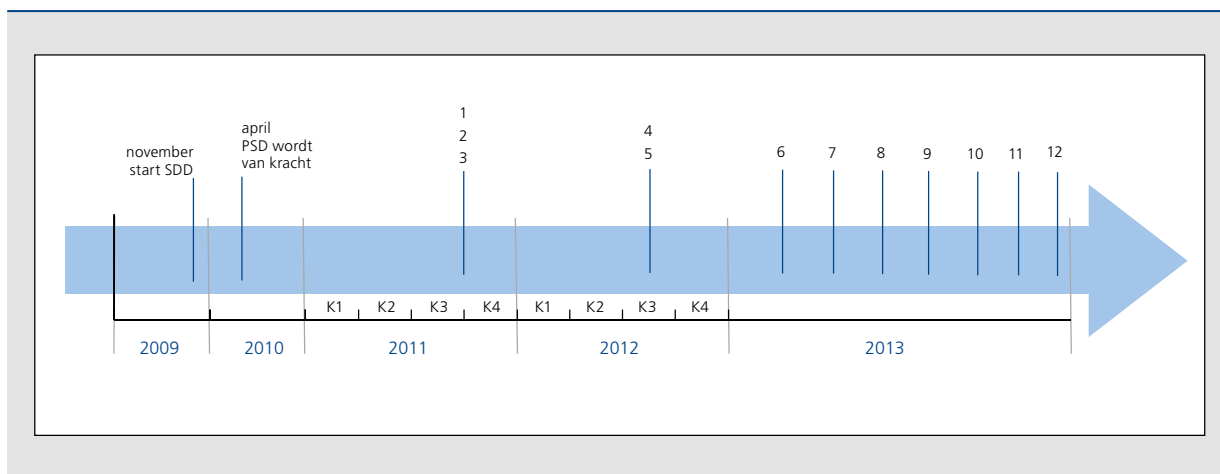
Grafiek 5 geeft een niet-definitieve planning weer van de migratie van twaalf van de grootste factuereerders in België.

Indien deze planning wordt gehaald, zou men in het laatste kwartaal van 2012 een niveau van 35 % Europese domiciliëringen bereiken.

Uit een enquête bij leveranciers van betalingssoftware blijkt dat de upgrade naar de nieuwe domiciliëringsschema's aan de gang is.

GRAFIEK 4 PROCENTUELE VERDELING VAN HET AANTAL DOMICILIËRINGSMANDATEN OVER HET AANTAL GEREgistREERDE, ACTIEVE SCHULDEISERS IN BELGIË

In de enquête bij de bedrijven die actief zijn op de markt van de zogeheten Enterprise Resource Planning (ERP) (zie ook hierboven in '4.1.2.2 Invoering van de Europese overschrijving bij de middelgrote en kleine bedrijven'), werd aandacht besteed aan de Europese domiciliëring. De meeste bedrijven die betalingssoftware aanbieden, zijn van plan hun producten aan te passen om het basisschema 'Core Scheme' van de Europese domiciliëring te kunnen verwerken. De meeste zijn hier echter nog niet klaar mee. Niet alle ERP-aanbieders zullen het 'Business-to-Business' (B2B) betalingsschema aanbieden. Wat het beheer van de mandatengegevens door de bedrijven-factureerders betreft, zal slechts een minderheid van de softwarepakketten hiertoe worden aangepast. Softwareoplossingen voor het mandatenbeheer worden ook door andere bedrijven en banken op de markt aangeboden.

De Belgische banken verwerken de Europese domiciliëringen via het Europees betalingssysteem van Euro Banking Association (EBA), STEP2.

In tegenstelling tot de Europese overschrijvingen – die via het UCV worden verwerkt – doen de banken in België voor de Europese domiciliëringen een beroep op het Europees betalingssysteem EBA/STEP2. Grensoverschrijdende domiciliëringen (en grensoverschrijdende overschrijvingen) waarbij een van de twee rekeninghouders klant is van een bank in een ander land van het SEPA-gebied, worden eveneens via EBA/STEP2 verwerkt.

In de onderstaande grafiek wijst de stijging van de cijfers in november 2011 op de start van één van de grootste factureerders in België. Deze migratie heeft uiteraard een zeer gering effect op het aandeel van de Europese domiciliëringen in het totale aantal domiciliëringen in Europa, dat marginaal blijft (van 0,2 % naar 0,5 %).

4.2.3 De Europese domiciliëring in België en in andere landen

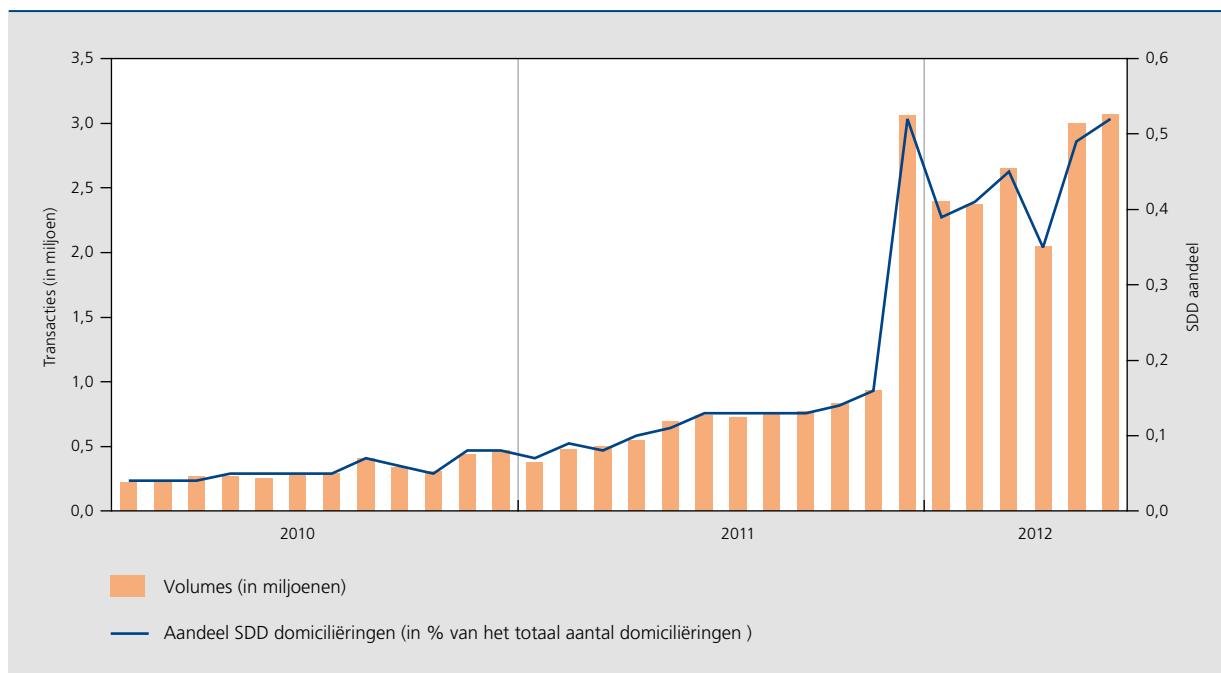
België is absoluut Europees koploper wat het gebruik van de Europese domiciliëringen betreft.

Het Belgisch aandeel in het Europees gebruik van de nieuwe invorderingsschema's is overweldigend (gegevens van april 2012): in het basisschema is 79 % van de verzonden nationale en grensoverschrijdende domiciliëringen geïnitieerd door een factureerder bij een in België actieve bank. Voor het 'Business-to-Business'-schema bedraagt het Belgische aandeel 55,7 % (zie grafiek 7).

In België hebben per maand meer dan 1,8 miljoen Europese domiciliëringen plaats, waarvan circa 80 000 'Business-to-Business'-transacties. Dit schema, dat voorbehouden is voor professionele gebruikers, bestond vroeger niet en voldoet duidelijk aan een zekere marktverraag. Een aantal grote bedrijven (vooral in de oliesector) zijn gemigreerd naar het B2B-schema en vorderen sindsdien de betaling van hun dagelijkse leveringen in het formaat van de Europese domiciliëring.

5. Infrastructuur van de betalingssystemen

Langzaam maar zeker wordt het landschap van de Belgische detailbetalingssystemen fundamenteel gewijzigd. Enerzijds is er een proces van 'unbundling' in het kaartverwerkingsdomein en, anderzijds, wordt de verrekening ('clearing') van de nationale detailbetalingen uitbesteed aan een groot buitenlands dienstverlener.

Bron: ECB.

In het vlak van de infrastructuur van de betalingssystemen hebben er zich door de komst van SEPA enkele belangrijke wijzigingen voorgedaan. In het domein van de nationale kaartbetalingen zijn, net als in tal van andere economische sectoren, de operationele processen in de traditionele bedrijfsketting opgesplitst ('unbundling'). Terwijl Banksys voorheen een volledig (horizontaal én verticaal) geïntegreerd kaartverwerker was, is de operationele kaartverwerking ervan verkocht aan ATOS Origin, dat Banksys herdoopt heeft tot ATOS Worldline. De eigendom van de kaartschema's BancontactMisterCash en Proton werd ondergebracht in een nieuwe entiteit 'BancontactMisterCash sa/nv'. Op die manier kan het kaartschema BancontactMisterCash (BCMC) door meerdere, concurrerende operatoren worden verwerkt, wat aan de efficiëntie van de debetkaartmarkt alleen maar ten goede kan komen.

Voor de traditionele betaalinstrumenten (overschrijvingen, domiciliëringen en cheques) wordt de verwerking uitbesteed aan een ander (buitenlands) automatisch clearingsysteem. België is aldus een van de eerste landen waar de voorspelde consolidatie van de clearingactiviteiten bewaarheid wordt.

(1) Systèmes technologiques d'échange et de traitement.

5.1 Uitwisselings-Centrum en Verrekening (UCV)

De Belgische banken hebben het CORE-platform van het Franse betalingssysteem STET⁽¹⁾ geselecteerd om, vanaf begin 2013, het Belgische detailbetalingsverkeer te verwerken.

Sinds de start van het Single Euro Payments Area (SEPA-) project hebben de Belgische banken zich voorgenomen om het UCV, i.e. het Belgische betalingssysteem voor detailbetalingen, in te ruilen voor een internationale, pan-Europese betalingsinfrastructuur voor de verwerking van hun detailbetalingsverkeer. Volgens de Belgische banken heeft het UCV onvoldoende schaalgrootte om zich om te vormen tot een pan-Europees systeem.

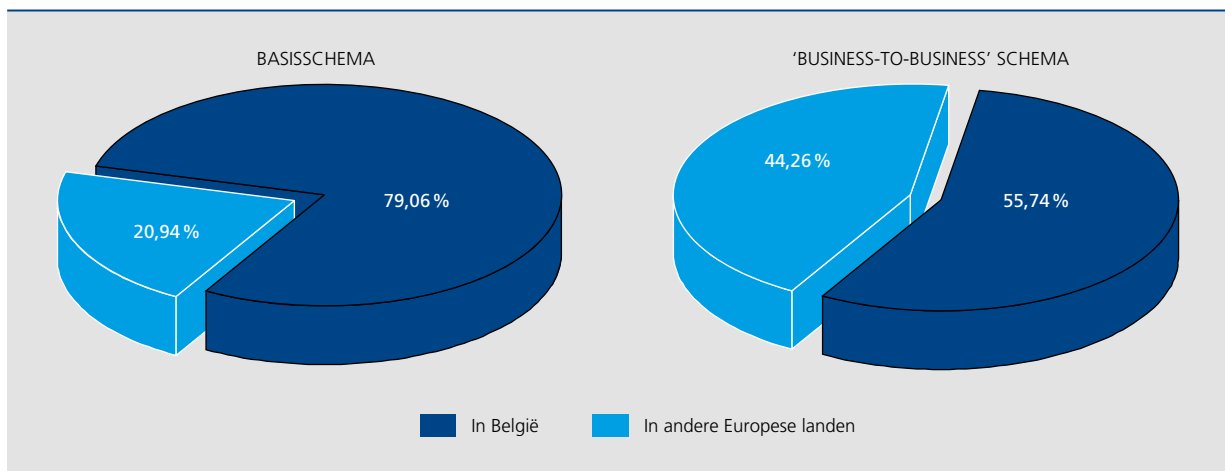
Na een offerteaanvraag 'Request For Proposal' waarop vier potentiële pan-Europese detailbetalingssystemen werden uitgenodigd, werd het Franse systeem STET geselecteerd als voorkeurspartner. Het project is bedoeld om in de periode februari – maart 2013 in vier opeenvolgende stappen te migreren.

De vzw UCV, als juridische structuur, blijft behouden en de dienstverleningsovereenkomst met de NBB wordt vervangen door een dienstverleningscontract met het Franse betalingssysteem STET. De huidige rol van de NBB wordt

GRAFIEK 7

PROCENTUEEL AANDEEL VAN EUROPESE DOMICILIËRINGS DIE WORDEN VERWERKT VIA HET EBA/STEP2-BETALINGSSYSTEEM⁽¹⁾

(april 2012)

Bron: EBA.

(1) Het betreft domiciliëringen die zijn verstuurd door in België actieve banken en de domiciliëringen die zijn verstuurd door de andere landen van de EU, zowel de nationale als de grensoverschrijdende transacties.

aangepast; hij zal beperkt blijven tot het toezicht 'oversight' op het UCV als betalingssysteem.

Door de overgang op het nieuwe platform hebben de banken zich beraad over hun status in het betaalsysteem UCV. Een aantal buitenlandse banken die rechtstreeks deelnemen (direct aangesloten), zullen hun statuut wijzigen en worden indirect deelnemer en hun betalingsberichten zullen via een andere direct aangesloten bank worden verstuurd naar het UCV.

5.2 ATOS Worldline

ATOS Worldline is bezig zijn centrale infrastructuur aan de nieuwe SEPA-omgeving aan te passen.

ATOS Worldline zal over de technische capaciteit beschikken om alle soorten van betalingsschema's te verwerken, zowel schema's in overeenstemming met de SEPA-standaarden als andere. De infrastructuur wordt aangepast om meerdere soorten van kaarten en kaartverwerkers 'acquirers' op het ATOS-netwerk toe te laten.

5.3 BancontactMisterCash sa/nv (BCMC nv)

Het nationaal BancontactMisterCash (BCMC) debetkaartschema wordt voortgezet en aangepast aan de SEPA-vereisten.

Na de overname van Banksys door Atos Worldline NV/SA werd een 'scheme company' (Bancontact MisterCash Company) opgericht die eigendom is van vijf Belgische banken waarin de intellectuele eigendom van de BancontactMisterCash en de Proton-kaartschema's is ondergebracht en die het dagelijks beheer organiseert van de betalingsschema's in kwestie. Het voorheen nationale BCMC-debetkaartschema wordt niet opgegeven, maar het zal worden aangepast aan de SEPA-regels om aldus een volwaardig Europees debetkaartschema te worden. Dit omvangrijk project zal in 2014 worden afgerond en het omvat verschillende deelprojecten:

- aanpassing van de schemaregels (de licentiestructuren, beheer- en technische regels);
- opzetten van een kaart-'switch', die open is voor alle uitgevers van betaalkaarten 'issuers' en verwerkers van kaarttransacties 'acquirers' die willen deelnemen aan het BCMC-schema;
- migratie naar de EMV⁽¹⁾-technologie;
- uitbouw van een nieuwe vereffeningmethode.

5.4 ISABEL

Zoals reeds aangehaald in paragraaf 4.1.2.2 wordt de non-SEPA-oplossing Isabel (Business Suite 5.0) beëindigd en moesten alle klanten tegen eind juli 2012 overgaan op de nieuwe SEPA-compatibele oplossing 'Isabel 6'.

(1) Europay MasterCard Visa is het internationale standaardprotocol voor de implementatie van CHIP & PIN- beveiliging voor betaalkaarttransacties

Eind juni was reeds 87 % van de gebruikers overgestapt op de SEPA-compatibele oplossing Isabel 6. Dit betekent echter niet dat een bedrijf dat het nieuwe platform in gebruik neemt, ook onmiddellijk gebruik maakt van de mogelijkheid om zijn betalingen in het SEPA-formaat te verwerken. Vermoedelijk hebben een aantal 'laatkomers' zich gehaast om Isabel 6 in gebruik te nemen, zonder voorrang te geven aan de SEPA-migratie. In ieder geval zal het afsluiten van de oude versie Isabel Business Suite 5.0 bij de ISABEL-klanten wellicht een forse beweging in gang zetten met voor de komende maanden een forse toename van het aandeel van de SEPA-betalingen tot gevolg.

5.5 De Europese betaalkaart (SEPA CARD)

Sinds de start van het SEPA-project opperen de Europese autoriteiten het idee dat het SEPA-proces in Europa zou moeten leiden tot een Europees betaalkaartenschema.

Hoewel de Europese betaalkaartenmarkt voldoende ruim is om een scherpere concurrentie mogelijk te maken, is er ter zake slechts weinig vooruitgang geboekt. Wat het initiatief van Belgische origine Payfair betreft, zij opgemerkt dat het reeds enkele maanden geleden in gebruik is genomen door Monizze en E-Kena, de nieuwe Belgische uitgevers van elektronische maaltijdcheques, waarbij Payfair instaat voor de acceptatie bij de verschillende handelaars.

Conclusies

Het zelfregulerend karakter van het SEPA-project kon niet maken dat de overgang op Europese overschrijvingen snel verliep of dat de Europese domiciliëring vlot startte. Daarom besloten de Europese overheden om via wetgeving de migratie naar een gemeenschappelijk eurobetalingsgebied te bewerkstelligen (zie Kader 4) voor de belangrijkste SEPA mijlpalen). Het Europees Parlement en de Raad keurden de verordening goed tot vaststelling van technische en bedrijfsmatige vereisten voor overschrijvingen en domiciliëringen in euro (en tot wijziging van Verordening (EG) nr. 924/2009) die sinds 31 maart 2012 van kracht is. In die verordening wordt een gemeenschappelijke datum bepaald, namelijk 1 februari 2014, vanaf wanneer de overschrijvingen en domiciliëringen moeten worden uitgevoerd in het Europese (SEPA-) formaat, dat wordt gedefinieerd in de technische vereisten van de verordening.

Wat de voortgang in België betreft, bereikte de Europese overschrijving in oktober 2012 een marktaandeel van nagenoeg 60 % van het totale aantal overschrijvingen, wat veel hoger is dan in de meeste andere landen. De

overheden en grote factuureerders zijn grotendeels overgeschakeld. Momenteel bevindt de migratie zich in de fase waarin de middelgrote en kleinere bedrijven de overgang op SEPA moeten maken.

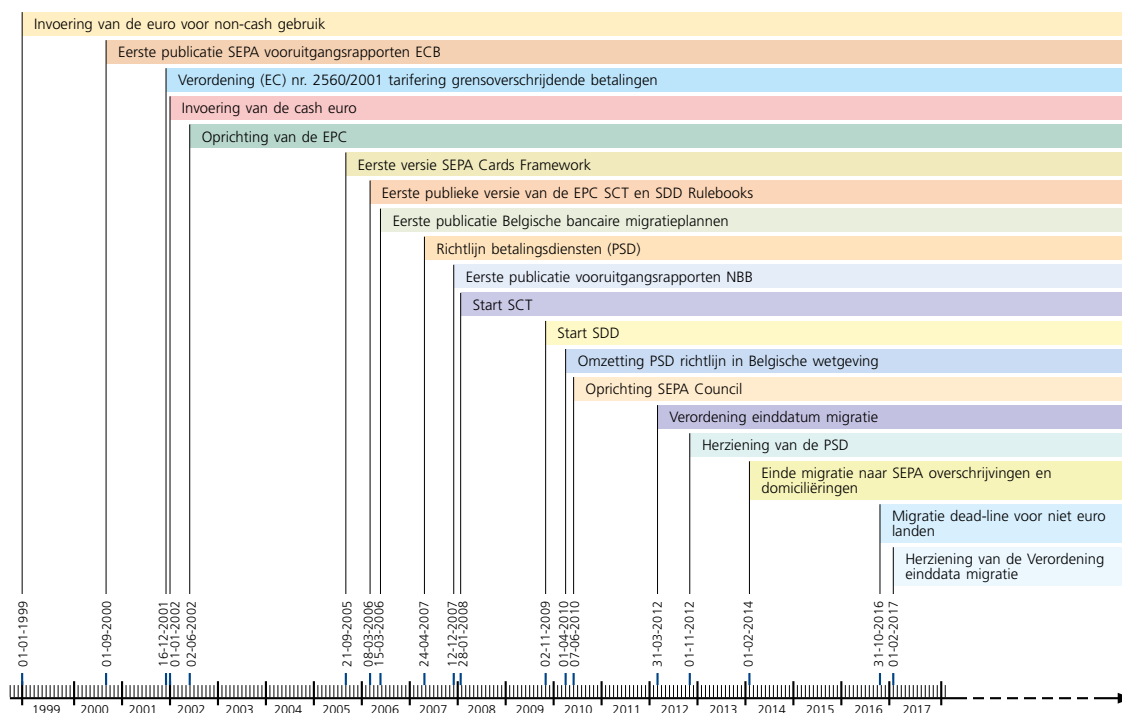
Voor de domiciliëringen verloopt de overgang veel moeilijker. Door de bestaande marktverhouding van bedrijven om voor hun onderlinge afrekeningen domiciliëringen te gebruiken, werd de Europese domiciliëring opgestart tussen bedrijven onderling (enkel in de B2B-versie), waardoor de volumes zeer klein bleven. Eind 2011 ging een van de grootste factuureerders in België van start met de basisversie van de Europese domiciliëring, waardoor het marktaandeel van de Europese domiciliëring in één keer op 12 à 15 % werd gebracht. De overgang werd succesvol beëindigd en alle klanten werden naadloos gemigreerd naar het Europese invorderingsschema.

Een beperkt aantal factuureerders beheert het leeuwendeel van de domiciliëringen. Een snelle en succesvolle migratie naar de Europese domiciliëringen is dus in handen van een relatief beperkt aantal ondernemingen/factuureerders. Dit heeft het voordeel dat de bedrijvengroep waarop men zich moet concentreren om een vrijwel volledige migratie te bereiken, beperkt blijft en dus goed beheersbaar is zodat de communicatie gericht kan worden gevoerd. Tot op heden is nog niet echt veel actieve communicatie gevoerd omdat er werd gewacht op de publicatie van de verordening van het Europees Parlement en de Raad die de overgang naar de Europese betaalinstrumenten versneld wil laten verlopen.

Deze verordening brengt duidelijkheid: tegen februari 2014 moeten alle overschrijvingen en domiciliëringen worden verwerkt in het Europese formaat. Heel wat middelgrote en kleinere gebruikers van betalingsdiensten moeten nog starten met de migratie. Een vlotte migratie naar SEPA is slechts mogelijk indien zij over de vereiste informatie beschikken. Alle actoren met een brede basis van betalingsdienstgebruikers (burgers, middelgrote en kleine bedrijven, zelfstandigen, ...) moeten voldoende inspanningen leveren om de informatie over SEPA tijdig te verspreiden.

Langzaam maar zeker past het Belgische landschap van detailbetalingssystemen zich aan de SEPA-realiteit aan. Enerzijds is er in het kaartverwerkingsdomein een proces van 'unbundling' aan de gang. Tegen die achtergrond wordt het nationale BancontactMisterCash (BCMC) debetkaartschema voortgezet en aangepast aan de SEPA-vereisten. Anderzijds wordt de verrekening 'clearing' van de nationale detailbetalingen, die momenteel wordt uitgevoerd door de NBB, uitbesteed aan een grote buitenlandse dienstverlener (het Franse STET). België is aldus een van de eerste landen waar de voorspelde consolidatie van de clearingactiviteiten bewaarheid wordt.

Kader 4 – Belangrijkste mijlpalen van het gemeenschappelijk eurobetalingsgebied of Single Euro Payments Area (SEPA)

En wat na de migratie van de Europese overschrijvingen en domiciliëringen ?

SEPA stopt niet na de migratie van de overschrijvingen en domiciliëringen. SEPA is een voortschrijdende standaardisering op het vlak van betalingsverkeer en betaalinstrumenten. Net zoals de standaardisering op de nationale markten een continu proces is, zal ook de SEPA gestaag blijven evolueren naar een geïntegreerde betaalmarkt. Momenteel, bijvoorbeeld, neemt de Europese Commissie initiatieven rond de herziening van de richtlijn betreffende de betalingsdiensten. Wat de verordening over de einddata van de migratie betreft, zal de Commissie tegen 1 februari 2017 aan het Europees Parlement, de Raad en de ECB een verslag voorleggen over de toepassing van deze verordening (en, in voorkomend geval, vergezeld van een voorstel).

De volgende onderwerpen in het domein van het betalingsverkeer komen, meer en meer, in het vizier van de autoriteiten:

DE EUROPESE BETAALKAART

Het derde SEPA-betaalinstrument, de betaalkaart, heeft nog geen Europese SEPA-variant. Hoewel in dit domein reeds veel is gebeurd op het vlak van technische standaarden, is er nog steeds geen zicht op een Europees alternatief voor de verschillende bestaande nationale betaalkaartschema's. Dit is een van de terreinen die prominent onder de aandacht van de autoriteiten zijn gekomen en waarin de komende jaren vooruitgang moet worden geboekt.

ELEKTRONISCHE MANDATEN OF E-MANDATES

De Europese domiciliëring is ontworpen op basis van een mandaat dat door de betaler rechtstreeks aan de factuureerder wordt bezorgd. In het vroegere Belgische domiciliëringssysteem kon de betaler het mandaat naar zijn eigen bank sturen. Deze papierstroom zou efficiënter kunnen verlopen indien de betalers hun mandaten automatisch zouden kunnen doorgeven via het internet. Dit impliceert een uniewijde toepassing voor elektronische mandaten. Er wordt over nagedacht hoe betalers op elektronische wijze de aanvraag van factuureerders kunnen goedkeuren om op hun rekening domiciliëringen te innen. Dit is geen eenvoudige opdracht omdat alle factuureerders die domiciliëringen gebruiken en de banken van de factuureerders, om dit te organiseren, via een centrale toepassing verbonden moeten zijn.

ONLINE/INTERNETBETALINGEN

Er verlopen steeds meer betalingen via het internet, rechtstreeks tussen de consument en de webhandelaar. De wijze waarop dit gebeurt en, vooral, de veiligheidsaspecten ervan krijgen steeds meer belang toegekend. Voor de consumenten is het belangrijk dat er op het internet 'te vertrouwen' betaaloplossingen worden aangeboden. Ook webhandelaars, ongeacht of het bedrijven of overheidsinstanties zijn die via het internet betalingen willen ontvangen, hechten hier veel belang aan. Dit domein zal de komende jaren meer en meer de aandacht opeisen van toezichhouders, centrale banken en andere autoriteiten.

MOBIELE BETALINGEN OF M-PAYMENTS

Mobiele betalingen of 'gsm-betalingen' zijn betalingen die via een mobiele communicatie worden geïnitieerd en uitgevoerd. Gelet op het wijdverspreide gebruik van mobiele telefoons zal deze manier van betalingen ongetwijfeld in populariteit toenemen. Vandaar het belang om te onderzoeken hoe, bijvoorbeeld, de SEPA-standaarden kunnen worden gebruikt om dit soort van betalingen te ondersteunen.

ELEKTRONISCHE FACTURERING OF E-INVOICING

Bij elektronische facturatie worden facturen elektronisch naar de betaler gestuurd die ze elektronisch kan bevestigen. Het verwerkingsproces gebeurt volautomatisch. Dit biedt ongetwijfeld een groot voordeel voor factuureerders die op die manier geen papieren facturatiesysteem moeten onderhouden. Het is hierbij van essentieel belang dat de banksector en de bedrijfssector nauw samenwerken.

CONTACTLOOS BETALEN OF CONTACTLESS

Een van de meer recente trends is het contactloos betalen, d.w.z. de technologie waarbij er geen fysiek contact meer is tussen het betaalmedium van de klant (betaalkaart) en het verkooppunt (terminal) van de verkoper. De 'Near Field Communication' technologie (NFC-technologie), waarbij de klant een medium gebruikt waarop een chip is ingeplant dicht bij een contactpunt van de verkoper, zal zich wellicht verder ontwikkelen en de veiligheidsaspecten ervan verdienen dan ook alle aandacht.

Al deze nieuwe ontwikkelingen betekenen dat er op de markt van het betalingsverkeer nog veel ruimte is voor innovatie. De SEPA zal een gecoördineerde aanpak vereisen om al deze trends op een harmonische wijze te begeleiden en alle spelers, marktpartijen en autoriteiten zullen hierin hun rol moeten spelen.

Bijlage 1

SEPA-communicatieplan NBB maart 2012 – februari 2014

Q1 2012	<ul style="list-style-type: none">• Opstellen communicatieplan 2012-2014• Draft 4de SEPA-voortgangsrapport• Consultatie werkgroepen 4de SEPA voortgangsrapport
Q2 2012	<ul style="list-style-type: none">• Plenaire meeting Steering Committee:<ul style="list-style-type: none">- validatie 4de SEPA-voortgangsrapport- bespreking nationaal communicatieplan• Organisatie van sub-werkgroepen Nationaal SEPA Committee:<ul style="list-style-type: none">- sub-werkgroep ERP/IT providers- opzetten nieuwe groep: 'Koepelorganisaties'
Q3 2012	<ul style="list-style-type: none">• Organisatie van sub-werkgroepen Nationaal SEPA Committee:<ul style="list-style-type: none">- sub-werkgroep Ondernemingen- sub-werkgroep Consumenten- sub-werkgroep Overheden• Publicatie SEPA-artikel in het economisch tijdschrift van de Bank
Q4 2012	<ul style="list-style-type: none">• Informele briefing journalisten/pers• Informatiesessie ziekenhuizen• Informatiesessie schooladministraties• Sub-werkgroep 'big billers'
Q1 2013	<ul style="list-style-type: none">• Sub-werkgroep ERP/IT providers• Informatiesessie boekhoudkantoren• Sub-werkgroep Ondernemingen• Voorbereiding 5de voortgangsrapport
Q2 2013	<ul style="list-style-type: none">• Organisatie Plenaire meeting Steering Committee• Publicatie 5de voortgangsrapport• Sub-werkgroep Consumenten• Sub-werkgroep Overheden• Informatiesessie organiseren federaties/koepelorganisaties
Q3 2013	<ul style="list-style-type: none">• Opsporen bij de stakeholders welke spelers nog niet zijn gemigreerd• Definiëren van eventuele algemene radio/tv-campagne voor de algemene informatie aan de burger (in functie van de voortgang van SEPA)• Informatiesessie koepelorganisaties• Sub-werkgroep Ondernemingen
Q4 2013	<ul style="list-style-type: none">• Informatiesessie voor de nog niet gemigreerde spelers• Informele briefing journalisten/pers• Sub-werkgroep 'big billers'
Q1 2014	<ul style="list-style-type: none">• Alarmeren van de laatste niet gemigreerde bedrijven• Eventueel: algemene, nationale radio/tv-campagne voor algemene informatie aan de burger

Bibliografie

De Nederlandsche Bank (2012), Nationaal SEPA migratieplan, *Nationaal Forum SEPA-migratie*, 17 februari.

EC (2011), Commission Services' 5th Survey on Public Administrations' Preparedness and Migration to SEPA, November 11.

EC (2011), 3rd Progress Report on the State of SEPA Migration, May 17.

EC (2012), Feedback statement on European Commission Green Paper 'Towards an integrated European market for card, internet and mobile payments'.

EC (2012), *Naar een geïntegreerde Europese markt voor kaart-, internet- en mobiele betalingen*, Groenboek, 11 januari.

Euro Banking Association: A guide to the SEPA Migration end date regulation, May.

European Banking Federation, Payments Regulatory Expert Group (PREG), SEPA Guidelines.

FOD Economie (2011), *De nieuwe wetgeving betreffende de betalingsdiensten en de eengemaakte Europese betaalruimte*, februari.

Maillard H. en J. Vermeulen (2007), 'Het gemeenschappelijk eurobetalingsgebied: SEPA (Single Euro Payments Area)', NBB, *Economisch Tijdschrift*, 49-64, september.

Vermeulen J. en A. Waterkeyn (2009), 'De Belgische overgang naar het gemeenschappelijk eurobetalingsgebied: SEPA (Single Euro Payments Area)', NBB, *Economisch Tijdschrift*, 69-85, juni.

Websites

Bancaire informatie ten behoeve van de consumenten :

<http://bank.startpagina.be>

De Nederlandsche Bank :

<http://www.overopiban.nl>

Europese Centrale Bank :

<http://www.ecb.int/paym/pol/sepa/html/index.en.html>

Europese Centrale Bank :

<http://www.ecb.europa.eu/paym/sepa/about/countries/html/index.en.html#sheets>

Europese Commissie :

http://ec.europa.eu/internal_market/payments/sepa/index_fr.htm

European Payments Council :

<http://www.europeanpaymentscouncil.eu>

Febelfin :

<http://www.sepabelgium.be>

Fod Economie :

<http://economie.fgov.be/nl/consument/Betalingsdiensten>

Nationaal SEPA Comité Frankrijk :

<http://www.sepafrance.fr>

Nationale Bank van België :

<http://www.nbb.be/SEPA/nl>

Vlaamse Regering :

<http://www2.vlaanderen.be/ned/sites/financien>